

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 1, Article Number: 3C0002

SOCIAL SCIENCES

Received: July 2008
Accepted: January 2009
Series : 3C
ISSN : 1308-7444
© 2009 www.newwsa.com

Hilal Susmaz
Cevdet Emin Ekinci
Elazig Municipality
hilalsusmaz@msn.com
Elazig-Turkiye

SAĞLIKLI KENTLEŞME SÜRECİ ESASLARI

ÖZET

Bu çalışmada, sağlıklı kentleşme süreci esasları ele alınmıştır. Sağlıklı ve sağlıksız kentleşmede yerel yönetimlerin dikkat etmesi gereken hususlar açıklanmış ve çözüm önerileri ileri sürülmüştür. Bu çerçevede, şehirleri çekici hale getiren ve kırdan kente göç edilmesine sebep olan "kentleşme sebepleri" anlatılmıştır. Ayrıca nüfusun artmasıyla birlikte altyapı ve teknik yönden hazırlıksız yakalanan şehirlerde ortaya çıkan "kentleşme sorunları" ve bazı sağlıklaştırma yöntemlerinden de bahsedilmiştir. Sorunların çözümünde geç kalındıkça, çağdaş kentleşme kriterlerinden de uzaklaşılacaktır. Bu aşamada, kenti kent yapan unsurları belirlemeli ve çözüm önerilerini bu doğrultuda geliştirmelidir. Kısa vadeli çözümler yerine, orta veya özellikle uzun vadeli stratejiler hayata geçirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Sağlıklı Kentleşme, Kaçak Yapılaşma, Gecekondu

THE MAINS OF HEALTHY URBANIZATION PROCESS

ABSTRACT

In this study, the mains of the healthy urbanization process have been considered. The points of local governments' pay attention for in healthy and unhealthy urbanization have been explained and suggestions of solution have been put forward. In this situation; "Renses of Urbanization" which gets urbans more attractive and supply an immigration from field to urban have been mentioned. "Urbanization Problems" that occurred in the cities were caught without prepare as well as increasing the population and some "Methods of Rehabilitations" have been also mentioned. When the problems of urbanization's solution has been late; criteria's of modern urbanization will be became distant. In this phase, the elements of for a real city have to be determined and suggestions of solution have to be developed in this way. Middle or especially long deferred strategies have to be realized, instead of short deferred solutions.

Keywords: Urban, Urbanization, Healthy Urbanization, Shanty Settlements, Slum House

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Antik çağlardan günümüze dek yaşanan zaman ve mekân dilimleri içinde insanlar sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarına göre farklı özelliklerde yerleşme tipleri oluşturmuşlardır. Bunlar arasında kentler, insan topluluklarının kendi geliştirdikleri kurallar çerçevesinde düzenli bir yaşama ortamı oluşturma çabasıyla kurulan ilk sürekli yerleşme alanlarıdır [1]. Nüfusun coğrafi mekânda sürekli yer değiştirmesi ve sosyo-ekonomik yönden nitelik değişimi kentlerimizde konut açığı, plansız gelişmeler (gecekondulaşma ve kaçak yapılaşma), ulaşım ve teknik altyapı gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların kentsel mekânlara ve doğal çevre değerlerine yansımaları yozlaşma şeklindedir [2]. Ülkemizdeki Yerel Yönetimlerin önemli bir kısmı hep kısa vadeli çözümlere yöneldiği için 10-20 yıl sonraki projeksiyonlarda bugünün çözümleri kalıcı sorunlar haline dönüşebilmektedir. Burada önemli olan, kentin en az 50 yıl sonraki vizyon ve misyonunun nasıl olacağı konusunda stratejiler belirlemekten geçer. Nasıl ki bir hastalığı tedavi ederken önce teşhis konulur, tedaviye sonra geçilir ise, şehrin hastalıkları da sorunları bulunduktan sonra tedavi edilip, sağlıklılaştırılabilir.

Sağlıklı kent ne demektir? Yerinde, yeterli ve iyi işleyen birçok sistemin bulunduğu her yerleşme "sağlıklı kent" olarak nitelendirilebilir mi? Tabii ki hayır... Burada sağlıklı kentten kasıt aslında çok daha geniş anlamda kullanılan bir kavramdır. Sağlıklı kent, orada yaşayanlara, fiziksel yapılanmadan sosyal hizmetlere, teknik altyapıdan iktisadi yaşama, estetik duygulardan kültürel değerlere değin yaşamın her alanında her türden kolaylığı ve olanağı sağlayan ve sunan yerleşmelerdir. Sağlıklı kentte yalnızca bugünün gereksinimlerinin karşılanmasıyla yetinilmez. Yarının kuşaklarına nasıl bir çevre bırakılacağı sorusu bugünün yatırımlarına da yön verir. Buna da "**planlı kentleşme**" adı verilir. Yani sağlıklı şehirler olabilmeye en etkin ve gerekli çözüm planlı olabilmektir [3].

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, ülkemizin tam anlamıyla hayata geçiremediği, Anadolu'da bazı kentlerde yap-boz tahtasına dönen kentleşme olgusu ve sağlıklı kentleşme sürecinde dikkat edilmesi gereken esaslar ele alınmıştır. Bilindiği üzere, ülkelerin gelişmişlik özelliklerinin sorgulandığı konulardan birisi de sahip olduğu sağlıklı kentlerin fiziksel ve estetik özelliklerine ve/veya düzeylerine bakılarak karar verilmektedir. Özellikle son yıllarda sağlık ve yaşam, sağlıklı yaşam terimleri sık sık gündeme getirilmektedir. Sağlık, hem beden hem de ruhen olması gereken bir konudur. Ruhsal kısmı herkesin kendi iç dünyasıyla, bedeni kısmı ise çevremizle ilgilidir, yani içerisinde yaşadığımız şehirlerimizle... Bu durumda sağlıklı yaşam ancak, sağlıklı ortamlar, sağlıklı şehirler oluşturmakla mümkündür diyebiliriz. Peki, sağlıklı şehirden kastettiğimiz nedir? Bunu açıklayabilmek için öncelikle; Kent (şehir) nedir? Şehir ile köy arasındaki farklar nelerdir? Kentleşme nedir? Kentleşme nedenleri nelerdir? Kentleşme sorunları nelerdir? gibi sorulara ciddi ve tutarlı yaklaşımlarla cevap bulmak gerekir. Bu yaklaşımlar kısa, orta ve uzun vadeli olup makalede buna rasyonel çözümler sunulmaya çalışılmıştır.

3. KENT VE KENTLEŞME (URBAN AND URBANIZATION)

Kent; sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, yönetim durumu ve nüfus bakımından kırsal alanlardan ayırt edilen, genellikle tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretim dağıtım ve denetim işlevlerinin toplandığı, teknolojik gelişme derecelerine göre belirli bir büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış; ikincil toplumsal ilişkilerin, toplumsal

farklılaşma, uzmanlaşma ve hareketliliğin yaygın olduğu, doğurganlık oranının kırsal kesime göre düşük olduğu, çekirdek aile tipi yaygın olan, cemiyet tipi ilişkilerin olduğu, eğitim ve öğretimin yaygın olarak yapıldığı yerleşim alanlarıdır diyebiliriz [4].

Kentleşme ise, dar anlamda, kent sayısının ve şehirlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Kentsel nüfus doğumlarla ölümler arasındaki farkın doğumların lehine olması sonucunda ve aynı zamanda köyler ile kasabalardan gelenlerle, yani göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerin şehirlerinde, doğurganlık eğilimleri azaldığından, şehirleşme daha çok köylerden şehirlere olan nüfus akımıyla beslenir. Kentleşme yalnızca bir nüfus hareketi değildir. Toplumun, toplumsal ve ekonomik değişmelere de ayak uydurmasıdır. Şu halde kentleşme için sadece demografik bir tanım vermek yanlıştır. Bu durumda ise kentleşme geniş anlamıyla; sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak şehir sayısının artması ve bugünkü şehirlerin büyümesi sonucunu doğuran; toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde şehirlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimidir [5].

4. KENTLEŞME NEDENLERİ (CAUSES OF URBANIZATION)

Bu çalışmada kentleşme nedenleri genel olarak ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-politik nedenler başlıkları altında incelenecektir. Buna göre;

4.1. Ekonomik Nedenler (Economic Causes)

Kentleşmenin ekonomik nedenlerinde daha çok kentlerin kırlara oranla sunduğu ekonomik üstünlüklerin fazla oluşu karşımıza çıkar. Şehirlerde kırdan çok farklı bir istihdam mevcuttur. Köyde insanlar emek gücünü kullanmasına rağmen yinede elde edeceği sermayeyi net olarak bilemez. Ancak, şehirde her ay alacağı belli bir maaşı vardır. Bu da ekonomik olarak insanları cezbetmektedir. Ayrıca kentlerde işbölümü ve uzmanlaşmanın olması üretimi kolaylaştırırken gelirlerin artmasına yol açmaktadır.

4.2. Teknolojik Nedenler (Technologic Causes)

Sanayi devriminin getirdiği değişikliklerle beraber kentleşmenin hızlanması teknolojik gelişmelerle mümkün olmuştur. Buhar gücü, elektrik enerjisinin sanayide kullanılması, hidroelektrik santralleri ve artık günümüze baktığımızda iletişim kolaylıkları ve bilgisayar teknolojisinin evlerimize kadar girmesi, hatta hayatımıza büyük oranda yön vermesiyle kentlerin cazibesinin artmıştır.

4.3. Siyasal Nedenler (Politic Causes)

Çeşitli düzeyde verilen siyasal kararlar, hukuk kurumlarından bazıları ve kentlerdeki yönetim yapısının özellikleri ile kentler özendirici nitelik taşımaktadır.

4.4. Sosyo-Psikolojik Nedenler (Social-Psychological Causes)

Sosyo-psikolojik nedenler köy ve kentin yaşam biçimleri arasındaki farklılıkta ortaya çıkmaktadır. Kentin özgür havası, kentli olmanın gururunu paylaşma, kentte var olan toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler kenti çekici kılmaktadır. Kimi yerlerde kente göç etmeye "yükseliş" gözüyle bakılması kentli olmayı, kentte yaşamayı beraberinde getirmektedir. Bütün bunların ışığı altında kısaca kentleşmeyi kent alanlarının çekici; kır alanlarının ise itici güçleri birleşerek nüfusun kentlerde birikmeyi meydana getirmiştir, diyebiliriz [20, 21, 22 ve 23].

5. GENEL KENTLEŞME SORUNLARI (GENERAL URBANIZATION PROBLEMS)

Kentleşme olgusu, yönetsel yapı ve süreçlerle çok yönlü bir etkileşim içindedir. Bu etkileşim, kentleşmenin hızı ve biçimi bürokrasinin özellikleri dolayısıyla Türkiye’de kendi haline bırakılmayacak kadar belirleyici bir duruma gelmiştir. Her şeyden önce ülkemizdeki kentleşme, makro düzeyde siyasal ve bürokratik karar alıcıların aldıkları veya almadıkları kararlardan etkilenmektedir. Daha sonra da kent halkı ve kent göçmenleri yeni ortamlarında, farklı düzeylerde de olsa, yine aynı karar alıcılarla veya yerel uzantılarıyla hizmet bekleyen-hizmet sunan ilişkisine girmektedirler. Salt bu ilişkinin varlığı bile kentleşme ve kentlerde bütünleşme sorunsalına birbirini tamamlayan ulusal ve yerel ölçekte politikalarla bir bütünsellik içinde yaklaşılmasının zorunluluğunu göstermektedir. Bir kararın meşruiyet kazanması ve ardından uygulanması için yasa ve yönetmelik çıkarılması ile sağlanamaz. Karar, geniş kitlelerce benimsenip, gönüllü uygulamalara yönelebildiği ölçüde meşruluk kazanır [6].

5.1. Hızlı Sanayileşme, Çarpık Kentleşme ve Alt Yapı Sorunları (Rapid Industrialization, Irregular Urbanization and the Problems of Substructure)

Sanayileşme ile birlikte yürüyen kentleşmeye literatürde “*dengeli kentleşme*” de denilebilmektedir. Buradaki dengeden kasıt, nüfusun istihdam olanaklarına paralel olarak yer değiştirmesi, kente göçen nüfusun hemen iş bulma olasılığıdır. “*Dengesiz kentleşme (sahte kentleşme ya da demografik kentleşme)*” ise sanayileşme olmaksızın kentin sadece nüfus olarak büyümesi yani demografik anlamda kentleşmesidir. Ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin çoğunda yaşanan olgu dengesiz kentleşmedir [7].

5.2. Arsa ve Kira Fiyatlarındaki Artış (Increasing Costs of Land and Rent)

Kentleşmenin kalabalıklaşma maliyetlerinden biriside kira fiyatlarındaki artıştır. Yoğun nüfusun sebep olduğu konut krizi kira fiyatlarını arttırmanın yanında, arsa spekülasyonuna da sebebiyet vermektedir. Arsa spekülatörlerinin haksız kazançları yeterince vergilendirilememekte, sonuçta gelir dağılımı da olumsuz yönde etkilenmektedir.

5.3. Plansız Yapılaşma ve Gecekondu (Structuring of Planless and Slum House)

Gecekondu, 1950’lerde kırdan kente göç eden dar gelirli kesimin konut gereksinimini karşılayan bir yerleşim biçimidir. İlk önceleri bir barınma içgüdüsünden, kentlerin uzak köşelerinde ortaya çıkan gecekondu, yeterli önleyici ve ıslah edici önlemlerin alınmaması sonucunda alanları genişlemiş, barındırdığı nüfusu da artmıştır. İslahı ve önlenmeleri gittikçe zorlaşan bu alanlar, ıslah imar planlarıyla dört kat inşaat hakkını elde etmeleriyle kolay gelir elde etme yolu olmuştur. Başlangıçta kente göçün sonucu oluşan yerleşimler bugün göç nedeni olmuştur [8]. İmar ve yapı işlerini düzenleyen kanun ve yönetmeliklere bağlı kalınmadan ve genellikle devlet arazisi üzerine izinsiz olarak yapılan konutlar yurdumuzda gecekondu olarak da adlandırılmaktadır. Kentlerin çevresinde yapılarak ayrı semtler oluşturur. Bu kesimler kırsal kesimden kentlere olan göçün doğurduğu sağlıksız kentleşmenin göstergesidir. Kentlerdeki gelişigüzel büyümenin neden olduğu diğer bir sorun gecekondulaşma nedeni ile kentin estetik görünümünde meydana gelen bozulmalarıdır. Bu bozulma kentin turistik önemini yitirmesine de neden olmaktadır.

Gecekondu olgusu çok geniş sebepleri ve sonuçları olan bir konu olmakla beraber, gecekondulaşma sorununun çözümünde kısaca teknik, idari ve mali önlemlerin yanında politikacıların da kararlı tutumu gerekmektedir. Ülkemizde çeşitli sektörlerce genel plan çerçevesi içinde değişik amaç ve içeriğe sahip fiziksel planlamalar yapılmaktadır. Ancak, tüm ülke düzeyinde arazi kullanım çalışmasının yapılmamış olması ve sektörler arasındaki eşgüdüm yetersizliği, özellikle doğal ve kültürel değerlerin zarar görmesine ya da yok olması sonucunu doğurmaktadır. Değişkenliğin dinamiği ile korumanın kalıcılığı arasındaki dengenin ve uyumun sağlanması gerekmektedir [6].

Foroğraf 1. Gecekondu örneği
(Photo 1. Slum house sample)

5.4. Kentlileşememe ve Kent Kimliği (Structuring of Planless and Identity of Urban)

Kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardan bir diğeri de, insanların sahip oldukları gelenekleri, görenekleri ve kimliklerinin kentleşmenin tehdidi altında olmasıdır. Kentleşme yalnızca kırsal kesimi değil, kenti de silip süpürmektedir. Yalnızca kasaba ve köy yaşamının tarımsal ilişkilerle beslenen değer, kültür ve kurumlarını değil, kent yaşamının yurttaşlık ilişkileri ile beslenen değer, kültür ve kurumlarını da yutmaktadır. İmsizlik, homojenlik ve kurumsal devasalık gibi boğucu özelliklere sahip kentleşme, insanlar arasındaki yakınlığı, benzersiz nitelikteki mahalleleri ve insani ölçekli bir politikayı içinde barındıran kentsel alanı yuttuğu gibi, doğaya yakınlığı, kutsal bir yardımlaşma anlayışını ve sıkı aile ilişkilerini barındıran kırsal alanı da ortadan kaldırmaktadır [9].

Kentlerdeki yoksulluk, genel kentleşmeye ve bu alandaki hızlı nüfus artışına paralel olarak hızla artmaktadır. Kentsel yoksulluk bütün ülkelerde ve bölgelerde rastlanan bir olgudur. Bu durum, aşırı kalabalık, mikroplu içme suyu ve kötü sağlık koşulları, güvenilir olmayan yaşam alanları, suç işleme ve başka toplumsal sorunlar gibi özel sorunlar yaratmaktadır [10].

Kent teknik, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel birçok konuların birlikte hareket ettiği bir mekân olduğu için farklılıklar gösterirler. Kentlerin farklı karakterleri *kent kimliği*, *kent profili* ve *kent imgesi* kavramlarıyla açıklanmaktadır. Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin

karışımı olarak kente biçim verir. Kentin profilini; doğal profili, sosyo-ekonomik profili ve insan eliyle yapılmış mekânın profili ile bir bütünleşmenin değerlendirilmesi oluşturur ve kentsel kimlik bir kentin, çevrenin, doğal ve yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleri ile tanımlanır.

Çevre ve içinde yer alan yaşam biçimi ile bir bütün oluşturarak toplumsal olarak yeniden üretilen, sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplumsal ilişkiler, kent kimliğinin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. Toplumsal deneyimler, görüşler, inançlar, davranışlar toplumun sosyo-kültürel yapısını oluşturur. Kenti geçmişten geleceğe bir süreklilik içinde algılamak ve kavramak gerekir. Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları kentin doğal çevre verileri ile ilgilidir. Doğal çevre verilerini topografik durum, iklim koşulları, su ögesi, bitki örtüsü, jeolojik durum ve genel konum oluşturur. Beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları birey ve toplumdur. Bireyin kimliği yaşadığı çevre içinde olgunlaşır. Bireyin kendi geçmişiyile ilgili bilinçli-bilinçsiz tüm algıları, bilgileri, birikim ve deneyimleri, düşünceleri, davranışları, gelecek ile ilgili beklenti ve tahminleri, gereksinim ve istekleri ayrıca içinde yaşadığı topluluğun adet, gelenek, inanç ve beklentileri kimliğini biçimlendirir. Bireysel kimlik grup ve toplum kimliğini oluşturur. Bunlara bağlı olarak, beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları, demografik yapı (nüfus büyüklüğü, yapısı, yoğunluğu, yaş grupları ...), kurumsal yapı (politik, yönetsel, hukuksal, ekonomik ...) ve kültürel yapıya yönelik alt elemanlardan oluşur. Kent kimliğini oluşturan öğelerin belirlenebilmesi için öncelikle çevrenin doğru bir şekilde algılanması ve tanımlanması gerekir. Kentlilik bilincinin gelişmesi için ortak bir kentte yaşamak yeterli bir özellik değildir. Bir kentte yaşayan insanların yaşadıkları kente karşı ait olma duygusu taşımaları ise o kenti korumaları, geliştirmeleri, kentin imarı ve yönetimine katılmalarıyla mümkün olabilmektedir. İnsanlar kendilerinin içinde oldukları olguları daha kolay sahiplenmektedirler. Kentlilerin kentine sahip çıkabilmeleri için kenti algılamalarının doğru olması gerekmektedir. Başka bir ifade ile kentlilik bilinci, kente yaşayanların var olan değişik kimliklerinin yanı sıra bir de içinde yaşadıkları kentle özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olmalarıdır. Kent imgeleri, toplumsallaşma sürecinde önemli bir rol oynarlar. Bu imgelerin, üzerinde düşünülmeden kabul edilen varlığı, az çok istikrarlı bir günlük ilişki ağı içinde, öğrenilen toplumsal norm ve rollerin devamını sağlar. Aslında, anlamlı bir çevre, büyük ölçüde bireyin toplumsal kimliğiyle örtüşür. Bireyin toplumsal kimliği, toplum ve mekâna uyum yeteneği sayesinde çevreye aşına olma ve emniyet duygusunu getirir [11].

Her kuşağın bir önceki dönemden edindiği kültürel değer ve göstergeleri, diğer kültürlerle etkileşime girerek, onlara yenilerini ekleyerek yeni kuşaklara aktarmak görev ve sorumluluğu vardır. Bu, kültürel sürekliliktir. Günümüzde çevre ve enerji kaynaklarının sürdürülebilirliğinde olduğu kadar - hatta belki de daha çok tehlikede olan-kültürel sürdürülebilirlik de önemlidir. Özellikle Anadolu topraklarının kültürel birikimi ve uygarlık tarihi bu tarihsel mirasın üzerinde oturan bizlerin omuzlarındaki bir görev olarak algılanmalıdır. Kültürel süreklilik ve kentsel planlama bir bilgi süreci ya da fiziki düzenlemeden çok bir ilke ve bakış açısidir. Hızlı ve çarpık kentleşme Türkiye toplumunda bir dizi sosyal ve kültürel soruna sebep olmaktadır. Kentleşmenin kültürel boyutunun ihmal edilmesi ve sosyal anlamda kentleşmenin gerçekleştirilememesi kültürel çarpıklığa, boşluğa veya bunalıma sebep olmaktadır. Kırsal alanlardan büyük kentlere göçen milyonlarca kişi için, kırsal kültür işlevini kaybetmektedir. Ancak bu kişiler kentsel kültürü de yeterince

benimseyememektedir. Ortaya çıkan bu "kültür boşluğu", hızla oluşan bir "kualsızlık" doğurmakta, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamımızda ortaya çıkan "anarşi"nin temeli olabilmektedir [11].

5.5. Çöküntü Alanları (Breakdown Areas)

Suç oranının fazla olduğu, mimari anlamda çarpıklaşmış bir kentleşmenin mevcut olduğu, "aidiyet" duygusu taşımayan yoksul halkın bulunduğu bölgelerdir. Kentlerimiz, bugün aşırı nüfus yığılmaları, ekonomik şartlar, sosyal bilinçsizlik, koşulsuz ve yanlış yer seçimi tercihleri, arz-talep eğilimleri gibi çeşitli nedenlere bağlı bir çöküş yaşamaktadır. Dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kuvvetle hissedilen bu çöküş, yalnızca hala kentleşme sancıları çekmekte olan az gelişmiş ülkelerde değil, 19. yüzyıldan bu yana hızlı dönüşüm süreçleri yaşayan gelişmiş ülkelerde de görülmektedir. Kentlerin çeşitli faktörler sonucu çöküntüye uğraması, ilgili çevreleri bu çöküntüyü ortadan kaldıracak çözüm arayışlarına yöneltmiştir. Kentsel yenileme kavramı, işte bu arayışların bir sonucu, bir çözüm yolu olarak ortaya atılmıştır [6].

5.6. Kent İçi Ulaşım (Transportation In Urban)

Kent içi ulaşım planlamasında insanların iş-konut-eğlence aktarımlarının sağlanmasında seçilen türün, yer seçiminin salt iki noktayı birbirine bağlaması olarak düşünülmemesi gerekmektedir. Seçilen ulaşım ve araç türünün diğer türlerle olan ekonomikliği salt projelendirme ve yatırım maliyeti olarak değil, çevresel ve toplumsal maliyetleriyle de değerlendirilmelidir. Yaya, kısa mesafelerde kullanımıyla birlikte yaşanan toplumsal birliktelik bireyler arası iletişimin kurulmasına da yardımcı olacaktır. Artık birbirlerine selam bile vermeyen insanlar özel arabalarına bindiklerinde birbirlerini bir rakip olarak algılamaktadırlar. Yaya ulaşımında amaç; öncelikle bir ulaşım türü olarak yaya yolculuklarına mekân açmak ve aynı zamanda trafik karmaşasından, araç işgalinden arındırılmış, toplumsal ve kültürel yaşamı zenginleştiren mekânlar oluşturmak olmalıdır. Çünkü gelişen kent yaşamı ile birlikte yayaların bilinçlenmesi sonucunda, yaya mekânları ve ulaşım aksları, ekonomik olduğu kadar toplumsal bir etkinlik olmaktadır. Kent içi ulaşım aksları ve yaya bölgeleri, toplumsal etkileşimi, kentlilerin etkileşimini genişletecek, çeşitlendirecek biçimde bir iletişim mekânı olarak düşünülmeli ve tasarlanmalıdır. Kent içi ulaşımında, özellikle karayolu düzenlemelerindeki kavşak noktalarında ve hemzemin olmayan çözümlerde, kent dışı otoyol düzenlemelerindeki gibi tasarım ilkeleri kullanılmakta, meydanların tamamen yok edildiği görüş ve manzara noktalarının ortadan kalktığı, kötü bir kentsel imaja neden olmaktadır. Meydanlar ortadan kalkmakta, açılan sahil yollarıyla kent denizden kopmaktadır. Sakin huzurlu bir kent, yolların kesip-biçtiği, karmaşık bir yapıya dönüşmekte, kent sakinleri sakin olamamaktadırlar. "Yapılan ulaşım düzenlemelerinde, yayanın bunları kullanabilmesinin ve erişebilirlik ölçütlerinin de (Süre, Ekonomik, Fiziksel ve Algısal) bazen tümüyle göz ardı edildiği görülmektedir [12].

5.7. Kentsel Tasarıma Gereken Önemin Verilmemesi (Not Consider About Urban Planning)

Bu konu ile ilgili olarak düşündüğümüzde sorun teşkil edebilecek şeylerin aslında şehirlerimizde bulunan, görebildiğimiz ya da görmek istediğimiz yerler ile bu yerlerde bulunan, bütün üç boyutlu elemanlar, detaylar yani çevremizde bizi saran her şeydir diyebiliriz. Her gün geçtiğimiz sokaklar, arabalarımızı park etmeye çalıştığımız ancak bir türlü boş yer bularak park edemediğimiz otoparklar, birçok yerde yokluğundan dolayı özlemini duyduğumuz parklar-rekreasyon

alanları, çocuklarımızı güvenli olmadığı için gönderemediğimiz pencereden bakmakla yetindikleri kırık dökük çocuk oyun alanları, üzerinde oturduğumuz isli paslı banklar, ampulü patlamış lambalar, hiç boş görmediğimiz çöp kutuları, ananelerimizin dedelerimizin tek başlarına çıkamayacak kadar yüksek olan kaldırımlar, sağlıksız pazar yerlerimiz, trafik keşmekeşi, seyyar satıcılar, vandalizm, mağandalık ... Şöyle bir günümüzü düşündüğümüzde bizi en çok etkileyen sorunun da bu olduğunu fark ederiz herhalde.

Fotoğraf 1. Sağlıklı bölge tasarım örneği
(Photo 2. Sample of design healthy district)

5.8. Çevre Sorunları (Environmental Problems)

Çevre kirliliği genel olarak insanların her türlü faaliyetleri sonucu suda, toprakta ve havada meydana gelen olumsuz gelişmelerle ekolojik dengenin bozulması ve böylece ortaya çıkan kötü koku, zehirlilik, radyasyon, gürültü, hava kirliliği ve arzu edilmeyen diğer sonuçlar olarak tanımlanabilir. Çevresel problemlerin nedenleri hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde benzer bir eğilimle, *plansız kentleşme* ve sanayileşmeyle ilgilidir. Özellikle insanların daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak amacıyla kentlere göç etmeleri çevresel bozulmaların nedenlerinin başında gelmektedir. Mevcut kentleşme eğilimi verilerine göre; kırsal alanlardan kentlere doğru göç sürecinin önümüzdeki 50 ile 100 yıl arasında özellikle de bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde de devam etme eğilimindedir. Sonuç olarak, ülkemizde koruma planlaması kuramsal olduğu kadar teorik düzeyde de kurumsal yapı eksikliğinden ve farklı bölgelerde farklı kararlar ve yöntemler benimsenmesinden ötürü subjektif karar ve uygulamalara zorlanmakta ve baskı gruplarının ve politik yapıların yoğun baskısı altında kalmaktadır[6]

6. SAĞLIKLAŞTIRMA ALANLARINDA YAPILABİLECEK PLAN TÜRLERİ (THE POINTS HAVE TO BE DONE AT REHABILITATION)

Kentlerin yapıllı çevrelerinde artan mekânsal sorunlar nedeniyle, genel adı ile sağlıklaştırma gerekliliği bunun uygulaması olarak da kentsel dönüşüm konusu, planlamanın ana temalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Buralarda kentsel yaşam kalitesinin arttırılması ve kentsel risklerin azaltılmasına yönelik olarak, sorun çözümüne odaklı planlama politikası ve aracı olarak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Kentsel Dönüşüm ile ilgili kavram ve uygulamalar temelde, iyileştirme, yenileme, tasfiye ve geliştirme gibi yöntemler içermektedir. Ancak kentsel dönüşüm konusu planlama ve kentsel tasarım sürecinde, söz konusu temel kavramların yanı sıra, alana özgü koşullara bağlı olarak canlandırma, yenileştirme, iyileştirme, yeniden yapım, korkuma, dolgu gelişim, temizleme ve donatma gibi farklı politika, yöntem ve araçların bir arada değerlendirilmesini gerektirmektedir. Kentsel dönüşüm alanlarında farklı eylemleri tanımlayan bu kavramların tanımlanması, ülkemizdeki yasal düzenlemelerde, kentsel dönüşüm konusunun ele alınışındaki eksikleri görmek açısından da yaralı olacaktır.

- **Canlandırma (Vitalization):** "Kentsel Yenileme" terimi çoğu kez benzer terim olan canlandırma ile birlikte kullanılmaktadır. Bu kavramlar bütün bir kentsel bölge ve kent ile ilgili olup, kentsel işlevlerin dönüşümüne yanıt verebilecek birçok eylem türünü kapsar.
- **Yenileştirme (To Make Anew):** Kentsel çevrenin yeniden üretimi, genellikle kentsel yenileme başlığı altında ele alınır. Bu kavram, farklı amaçlar için kentsel doku, tekil yapılar ve yolların, yıkım veya bakıma konu olduğu fiziksel içeriği vurgulamaktadır.
- **Yeniden Yapım (Remake):** bu yöntem, yetersiz ve verimsiz yapıllı çevrede sağlıklı yaşam koşulları oluşturmak amacıyla, yolların ve yapıların yeniden düzenlenmesi aracılığı ile bir alt alanın yapısının değiştirilmesi anlamındadır. Yeniden yapım yöntemi, mevcut dokunun ortadan kaldırılmasını ve kazanılan alanın yeniden kullanılmasını içermektedir. Kent kimliği ve imajı açısından bu yaklaşım zaman zaman eleştirilse bile, yeniden yapım her zaman önemli bir araç olmuştur.
- **İyileştirme (Sağlıklaştırma) (Rehabilitation):** kentsel dokunun ve işlevlerin özelliklerinin korunarak, mevcut kullanımların iyileştirilmesi ve fiziksel-sosyal alt yapı sağlanması konularını içermektedir.
- **Geliştirme (Development):** Mevcut stoğun ve alt yapının eskimesi durumunda, işlevsel niteliklerin korunması ve kamusal hizmetlerin sağlanması ihtiyacı ortaya çıkar. Bu nedenle geliştirme politikaları genellikle kentsel yönetim modelleri ile birlikte kullanılır.
- **Koruma (Protection):** Kentlerin özel bir tarihi dönem ve mimari özellikler gösteren eski ve tarihi alanlarında, kentsel doku ve yapıların bozulmadan korunması amacıyla koruma politikaları öne çıkar. Kültürel mirası oluşturan kentsel elemanları özgün durumuyla tutmak, bu nitelikteki sit alanları ve yapıların restore edilerek korunması gerektirir.
- **Dolgu Gelişme (Filling Development):** Birçok dönüşüm sürecinde mevcut doku ve yapılar ile yeni eklemelerin uyumu ve bütünleşmesi ihtiyacı doğar. Dolgu gelişme, eski ve yeni arasında, modern ve geleneksel veya gelenekselin yeniden yorumlanması arasında uyumu aramakta önemli bir rol oynar.

- **Temizleme (Purification):** Bu yöntem, kullanılmayan ve köhneleşmiş kentsel alanların (çöküntü alanları) başka kullanım amaçları için bütünüyle yıkılıp ortadan kaldırılmasıdır. Bu yöntem geçmişte çok yaygın kullanılmasıyla birlikte, plancılar tarafından yoğun olarak eleştirilmiştir. Bu nedenle temizleme yöntemi, özellikle tarihi dokularda, özenle ve nadiren, gerekli durumlarda kullanılmalıdır.
- **Donatma (To Equip):** Bu yöntem, tarihi kent dokularını yenilenmesinde önemlidir. Donatım süreci, kentsel mobilya ve elemanların yaygın olarak kullanılması suretiyle, kentsel alanlarda imaj oluşturulmasında tercih edilen bir yöntemdir [13].
Uygun planlama yönteminin seçilmesinin ardından;
- **Doğru Planlama Kararlarını Vermek (To Make Right Decisions About Planning):** Sürecin en önemli aşamasıdır. Yapılacak olan planın genel hedefleri, politikaları ve stratejileri, üst ölçek kararları, inkişaf bölgeleri ana kararları, arazi kullanım biçimleri, ulaşım, teknik ve sosyal alt yapı.. gibi konularda kesin ve uygulanabilir kararlar alınmalıdır.
- **Kentin Stratejisini Belirlemek (To Decide Strategy of Urban):** Bir kentin, mevcut ekonomik, sosyal, kültürel durumu, sahip olduğu potansiyel, içerisinde bulunduğu çevre, mevcut varlıkları ile ilgili yakın ve uzak çevredeki gelişmeler incelenmeden, daha açık bir ifade ile kentin SWOT Analizi yapılmadan ve bu analizler de ciddi araştırmalara dayanmadan strateji belirlenmemelidir. Kent stratejileri belirlenirken, temel yaklaşımlarımız çok önemlidir. Burada temel yaklaşım yerel aktörlerin yapabilirlik kabiliyetlerinin geliştirilmesi olmalıdır. Ne yazık ki, kent stratejilerinin, vizyonlarının belirlenmesinde genellikle mega projeler üretme anlayışı hakim konumdadır. Kentte mega alış veriş merkezlerinin kurulması, fuar alanları, yat limanları ve benzeri mega projeler üretilerek, kentlerin kalkınması sağlanmak istenmektedir. Bir kentin bu tür mega projelere ihtiyacı olabilir ve bunlar kentsel kalkınmaya olumlu etki edebilir fakat ne kadar mega proje üretirseniz üretiniz, sonuçta bunlar hem sayı, hem ticari kapasiteleri ve hem de istihdam imkanları olarak sınırlı kalmaya mahkumdur. 3-5 mega proje ile kentsel kalkınmanın sağlanması mümkün değildir. Kentsel kalkınmayı mega projelere bağlayan yaklaşım, iş yapış sonuç almaktan çok, şov yapmaya, medyada yer almaya yönelik gayretlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır [14].
- **Uygun Planlama Araçlarını Belirlemek (To Decide Suitable Planning Tools):** Çok çeşitli sorunlara ancak yeni planlama yaklaşımları ile çözüm bulunabilecek şehirlerimiz için uygulama olan ve gün geçtikçe yetersiz kalan kanun ve yönetmeliklerin tekrar gözden geçirilerek, finansman mekanizmalarını da içeren farklı uygulama araçları geliştirmek gerekmektedir.
- **Planın Uygulanması (Application of Planning):** Yapılan planlarda karşılaşılan en büyük sorunlardan biri de planın uygulamasında yaşanan aksaklıklardır. Çoğu plan maalesef sadece kağıt üzerinde olmaktan öteye gidememiş ve arşivlerin tozlu raflarında tarih olmuştur. Bu yüzden plan yapılırken farklı projeler yapmak adı altında hayal gücümüzün çok fazla dışına çıkıp hayalet planlar üretmemeliyiz.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Kentin en ayırt edici özelliği heterojen bir yapı göstermesidir. Kent; aile yapısı, nüfus büyüklüğü, kültürel ve ekonomik yapı olarak

birbirlerinden farklı grupların bir arada oluşumunun ifadesidir. Bu bir arada oluşum, özünde yalıtılmış yaşamlara değil, kültürel zenginliğe denk düşmesi gerektiği kabul edilir [15]. Bugün artık yalnızca imar planlama sisteminin kentlere ve kentlilere iyi yaşam kalitesini sunmanın mümkün olmadığı, tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de görülmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, yeni kentsel yaşam kalitesini elde etmede, kent alanlarının çözümlenmesinde yeni bir araç olarak kentsel tasarım ortaya çıkmıştır. Çağdaş ve yeni bir kent planlama anlayışı çerçevesinde kentsel tasarımın öneminin daha da artacağı ve 21. yüzyılın kentsel sanat yüzyılı olacağı [2] vurgulanmaya başlamıştır. Planlama kavramı çok genel anlamı ile yaşamın ya da yaşam ortamının ve ilişkilerinin planlanmasıdır. Kent ve bölge planlaması, toplumsal ve ekonomik gereksinimleri göz önünde bulundurularak kentlerin ve bölgelerin gelişmelerinin biçimlenmesine bir yön vermekle ilgili sorunlarla uğraşan bir bilim dalıdır. Planlama kavramından söz ederken salt kent planlamadan söz edilmemektedir. Planlama ancak, ekonomik, toplumsal, politik bir karar olarak belli hedefleri kapsadığında amacına ulaşabilir [10].

Şehirler, gün geçtikçe daha çok kalabalıklaşıyor ve buna paralel olarak kentleşme sorunları daha da artıyor, sağlıklı kent sayısı her geçen gün giderek azalıyor. Tüm bunlara rağmen sağlıklı kentler, insanlar için her geçen gün daha da çekici hale gelebiliyor. Sürekli artan nüfusu geri göndermek ise devletin yönlendirmelerine ve çeşitli projelere rağmen başarısız olmaktadır. Bu durumda kentleşmeyi durdurmak ya da tersine çevirmekten ziyade kent nüfusunu kontrol altına almak, kentin kendisine yönelik çalışmalarına hız vermek, istihdam sağlamada yeni yollar açmak, akademik çalışmalara destek olmak, problemin çözümünde yardımcı olabilir [16].

Şehirlerin sorunları sadece yukarıda verilen başlıklardan ibaret değildir. Bölgeler arasındaki adaletsizlik ve gelişme farklılığı; toplumsal sınıf ayrımları ve gelir farklılıkları olan; iktisadi sektörler arasında yeterince sermaye aktarımı yapılamayan ve bu tür sorunları uzun zamandır yaşayan hiçbir ülkede sağlıklı kentleşmeden söz edilemez. Çünkü sağlıklı kentleşme için öncelikle bu tür sorunların çözümlerini hedefleyen politikaların geliştirilmesi gerekir.

Mimari, toplumun sosyo-kültürel etkisi altında insan ihtiyaçları göz önüne alınarak oluşturulan ve geleceğe o toplumun yaşantısı ile kültürel düzeyi hakkında önemli bilgiler ileten bir sanatsal olgudur. Toplumun yapılarına ve özellikle konut mimarisine bakarak o insanların yaşamı, felsefesi, kültürü ve ekonomik düzeyi hakkında fikir sahibi olmamız mümkündür. Anonim mimaride bir konut oluşturulurken her ne kadar konutu kullananların ihtiyaçları ön plana alınırsa da, genel kültür düzeyi de yapıya hâkim olan bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır [17].

Kentsel dönüşümün üç ayrı kanadı olmalıdır: Fizik-mekansal, sosyal ve ekonomik. Bunların da ötesinde, bu üç dönüşüm kanadını ortak bir zeminde birbirine eklemlendirecek yeni ve farklı bir yasal çatının ivedilikle kurulması gerekmektedir. Yaşanan çevreler genellikle toplumların kültürlerini yansıtan kültürel çevrelerdir. Ancak, hızlı ve olumsuz değişimlerle yüklü çevrelerin görsel açıdan olduğu kadar toplum bünyesinde yer etmiş sembolleri de yok etmeye başladığı, aynı zamanda kültürel uyumsuzluklara neden olduğu ortada olan bir konudur.

Bir kentin sağlıklı veya sağlıklı kent olmada en etkin rol ve görev şüphesiz yerel yönetime düşmektedir. Sağlıklı kentleşme de ise yeterli ve yerinde politikasızlıklardan kaynaklanmaktadır, bu tip yerler "sahte kentleşme" olarak adlandırılır. Sahte kentleşme, yani hızla kalabalıklaşan ama nüfusunun çoğunluğunu kentlileşememiş

insanların oluşturduğu kentlerin ortaya çıktığı bir süreçtir. Bu tür kentlerde günü kurtarmaya yönelik ya da günlük sorunları çözmeye yönelik çabalar öylesine yoğunlaşır ki, gelecek çabaları ve kaygıları yok denecek kadar azdır [3].

Yenilemeye yönelik planlamalarla, planlanan/yenilenmesi düşünülen alanlardaki mekânsal değişikliklerin yanında, o çevrede yaşayan insanların yaşamları da -kaçınılmaz olarak-kısmen büyük değişikliklere uğramaktadır. Bu bakımdan kent yenilemesi, hemşerilerin planlamaya katılımının en fazla sağlanabileceği/sağlanması gerektiği planlama türüdür. Kent yenilemesi genelde, yenilenmesi gerekli olan alanlarda oturan insanların yaşam koşullarını iyileştirmek, o yörelerin mekânsal ve hatta toplumsal sorunlarını gidermek/azaltmak amacıyla yapılır. Buradaki amaç, yenilenme bölgesinde oturan insanı başka yere gitmeye zorlamak değil, o insanı yenileme sürecinde kazanmaktır [6].

Düşüncemize göre; kentleşme de süre gelen yaklaşımlara devam edilmesi yani, çirkin ve çarpık yapılaşmadaki duyarsızlığa devam edilmesi durumunda illerin fiziki görünümleri ve sorunları birbirlerine benzemesi kaçınılmaz olacaktır.

Her geçen gün artan nüfusa hazırlıksız yakalanan şehirlerimiz çarpık kentleşmeyle karşı karşıya kalmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için;

- İlk etapta düşünülmesi gereken yöntem zor olmakla beraber sağlam projelerle ve gerekli ödeneklerin ayrılmasını gerektirecek bir yöntemdir. Geçmişte bir dönem köye dönüş projeleri uygulanmıştı. Ancak yine de şehirlerin kalabalıklaşması önlenememişti. Belki de gereken önem verilmemişti. Planlama sadece kent merkezleri için değildir. 'Kırsal Alan Planlamaları' tam bu noktada devreye girmekte ve kırsalları geliştirerek oradaki nüfusu tarımdan farklı sektörlere yönlendirip şehirlere göçü önleyebilmektedir. Dünyada bunun örneklerine rastlayabiliriz. İnsanları şehirlere gelmeden, kendi yaşam tarzını değiştirmek zorunda kalmadan (ki maalesef birçoğu büyük şehirlere uyum sağlamayarak ailesinin dağılmasını önleyemez) tarım dışı faaliyetlere yönlendirebiliriz. Zaten kırdan kente göçü önleyebilirsek birçok sorunu da beraberinde halletmiş oluruz. Bu şekilde şehirlerimizde gecekondulaşma da olmaz, plansız ve kaçak yapılaşma, arsa spekülasyonları, çevre kirlilikleri, düzensiz trafik, sosyal çalkantılar görülmeyecektir. Bu sorunlarda ciddi boyutta azalmalar olur. Kalabalığın verdiği stres sıkıntı bunalımlar hepsi azalır.
- Türkiye'de imar hareketleri çeşitli yasa ve yönetmeliklerle yönlendirilmektedir ve planların ölçek hiyerarşileri, yapım yöntemleri gibi benzeri uygulama konuları yasalarla uyumlu olmak durumunda olan yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, uygulamada İmar ile ilgili yasa ve yönetmelikler arasında boşluklar ve çelişkili durumlar ortaya çıkmaktadır. Ülkemizdeki imar hareketlerinin sağlıklı bir duruma gelebilmesi için her şeyden önce hukuki durumun netleşmesi gerekmektedir [18].
- Kırdan kente göçü önleyemiyorsak ne yapmalı? Bu durumda elbette şehirlerimizin insan selinde boğulmasına seyirci kalamayız. Çözüm yine sağlıklı şehirler için planlamadır. Projeksiyon nüfuslarımıza göre iş kollarını iyi belirlemek ve gelecek olan kalıcı nüfusu sektörlere çok iyi yerleştirebilmek gerekir. Burada özellikle ülkemizde mevcut hammaddeleri ya da şehirlerimizin karakterlerini çok iyi hesaba katmak gerekir. Her şehir sanayi şehri olamaz. Kimisinde görsel veriler mevcuttur ve turizm sektörü gelişir, kimi şehirde yeraltı kaynakları

zengindir, madencilik gelişir ya da her ikisi de vardır. Yani bu durumda bölge planlarına yeterli kaynağın ayrılması ve hak ettiği önemin verilmesi gerekir, diyebiliriz. Bu şekilde nüfusu iş kollarına ayırarak gelişigüzel sektörleşmeleri önleriz.

- Ardından daha alt ölçeklere inerek (Nazım İmar Planları ve Uygulama İmar Planları) şehirlerimizdeki fonksiyonları sağlam temeller üzerine oturtmalıyız yani, şehirlere tepeden bakmalıyız. Ulaşım yöntemlerini ve düzenlemelerini iyi belirlemek, sanayi-konut, ticaret-sanayi, üniversite-sanayi, hizmetler-ticaret, konut-park, konut-eğitim, eğlence-konut gibi fonksiyonlar arasındaki ilişkileri iyi kurmak gerekir. Örneğin; insanları sabah evlerinden işlerine en kısa nereden ve hangi ulaşım aracıyla gitmesi gerektiğini düşünebilmek; korunması gerekeni korumak, yıkılması gerekeni yıkmak; içinde yaşayanların en fazla rahat edebileceği şekilde bir şehri tasarlamak gerekir.
- Bu ölçeği de gerekleriyle tamamladıktan sonra, sağlıklı olmak için en son adıma yani arabalardan inerek şehirlerin içerisinde yürümeye başlamamız gerekir. İnsanların yolda yürürken nelerle karşılaştığında kendini daha iyi hissedebileceğini (bir sokağın dümdüz olduğunu, sıra sıra evlerden oluştuğunu ve sizinde bu yolda her gün yürümek zorunda olduğunuzu düşünün!!) ancak bu adımda tamamlayabiliriz. Şehrin estetik olarak iyileştirilmesinin nasıl sağlanacağını; şehirlerin içerisindeki kent mobilyalarının seçimini ve yerleştirilmesindeki kriterleri; temiz, güvenli, yüksek kalitede fiziksel çevre; dil, din, ırk, kültür, sınıf ve düşünce farkı gözetmeksizin herkesin eşit ölçüde tüm kentsel hizmetlerden faydalanabilmesini; şehrin imar yapısının engellilerin de rahatça kullanabileceği duruma getirilmesini bu adımda çok iyi düşünmek ve planlamak gerekir.
- Tabii ki bunların tümünün gerçekleşebilmesi için ve belki de en başta söylenmesi gereken en önemli unsur "bilinçli bir toplum: kültürel, tarihi ve biyolojik geçmişine ve mirasına sahip çıkan vatandaşların olması gerekir.
- Her sorun gibi şehirlerdeki bu karmaşıklıkta biraz gayret ve zaman ayırarak çözümünü bulabiliriz ve bu çözümlere ulaşabilmek için hiçbir zaman geç değildir.
- Sonuç olarak, Evliya Çelebi, günümüzde de önemini ve değerini koruyan gezi alanlarında Anadolu'dan söz ederken, bu yöredeki eski uygarlıkların yerleşme bölgeleri ve yer seçimlerini çok bilinçli olarak gerçekleştirdiklerini söyler. Bunun ardından şu beyti nakleder;

"Kim iyi iş yaparsa kendin içindir

Kim eğri iş yaparsa âlem içindir."

Evliya Çelebi'den bu yana yurdumuzda çevrenin ve doğanın nasıl kullanıldığını belirtmeye çalışmak, bize üzerinde bulunduğumuz topraklarda [19], sağlıklı bir yaşamın anahtarını verecek bir çabadır, kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. Bayraktar, A., (1985). İzmir Kent Dokusundaki Açık Mekan Kullanımları Üzerine Etkileri. Ege'de Mimarlık Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, 27-29 Kasım 1985. ss:133-142.
2. Özer, M.N., (2005). Türkiye'de Kentsel Tasarım Olgusu. Şehircilik Çalışmaları (Editör:Tahir Çalgüner). Ankara: Nobel Yayıncılık, ss:169-184.
3. Türksoy, M., (2007). Sağlıklı Kent. Akşam Gazetesi. 25/12/2007.

4. Kızılçelik, S., (2000). Sosyoloji Yazıları 2, Ankara: Anı Yayınları, ss: 114.
5. Keleş, R., (1990). Kentleşme Politikası. İmge Yayıncılık.
6. Çakılçioğlu, M. ve Cebeci, Ö.F., (2003). Kentin Çöküntü Alanlarında Uygulamada Yetersiz Kalan İmar Planlarının Yerine Alternatif Planlama Süreçleri. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu, 11-13 Haziran 2003 Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul.
7. Dinler, Z., (1998). Bölgesel İktisat, 5. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, ss:150-151.
8. Karaslan, Ş., (2005). Gecekonuda Dönüşüm. Şehircilik Çalışmaları (Editör: Tahir Çalgüner). Ankara: Nobel Yayıncılık, ss:217-240.
9. Murray, B., (1999). Kentsiz Kentleşme. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
10. Özelçi Eceral, T., (2005). Bölgesel ve Kentsel Planlamada Yoksulluk ve Su İlişkisi. Şehircilik Çalışmaları (Editör:Tahir Çalgüner). Ankara: Nobel Yayıncılık, ss:441-462.
11. Es, M., (2008). Kent Kimliği ve Kent Kültürü. Kent Araştırmaları Merkezi. <http://www.kentarastirma.com/26/12/2008>.
12. Cebeci, Ö.F. ve Çakılçioğlu, M., (2001). Ulaşımında Gözden Kaçan Ayrıntı; Yaya. İstanbul'da Kentiçi Ulaşım Sempozyumu. TMMOB Makine Mühendisleri Odası, 28-29 Haziran 2001. İstanbul.
13. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, (2007). Afet Riski Olan Alanlarda İmar Planlama ve Kentsel Tasarım Standartları., Teknik Araştırma ve uygulama Genel Müdürlüğü ss:64-65.
14. Şentürk, H., (2006). Kentsel Rekabette Paradigma Sorunu ve Kent Stratejileri Oluşturulması. Yerel Siyaset Dergisi. Mart Sayısı.
15. Bayraktar, N., (2005). Farklılığın Mekanı Olarak Kent ve Kadın. Şehircilik Çalışmaları (Editör:Tahir Çalgüner). Ankara: Nobel Yayıncılık, ss:185-200.
16. Yazar, Ç., (2007). Hızlı Kentleşme, <http://www.mutasyon.net>
17. Eriç, M., (1985). Kula Geleneksel Konut Mimarisinde Malzeme Kullanım Anlayışı ve Ggünümüze Yansıması. Mimarlık Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, 27-29 Kasım 1985. ss:179-186.
18. Oğuz, F. ve Çakılçioğlu, M., (2002). 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlarının Yapım Yetkisi Karmaşası. Mali Yönetim ve Denetim Dergisi. Temmuz-Ağustos Sayısı.
19. Özerdim, B., (1985). İzmir'in Kentsel Çevre Karakteri ve Korunması. Ege'de Mimarlık Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, 27-29 Kasım 1985. ss:143-147.
20. Başakman, M., (1985). Kentsel Değişim Dinamiklerinde Uyarlık Sağlamaya Yönelik Çözümler: Değişen İstek ve Gereksinmelere Uyum Sağlayabilecek ve Çok Amaçlı Kullanım Olanağı Veren Kent İçi İkamet Blokları. Ege'de Mimarlık Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, 27-29 Kasım 1985. ss:38-52.
21. Ekinçi, C.E., (2005). Bordo Kitap: Yapı ve Tasarımcının İnşaat El Kitabı. Ankara: Üniversite Kitabevi.
22. Cebeci, Ö.F. ve Çakılçioğlu, M., (2003). Koruma Amaçlı İmar Planlarının Onaylanma Sürecindeki Çelişkiler. Mali Yönetim ve Denetim Dergisi. Ocak-Şubat Sayısı.
23. Sencer, Y., (1979). Türkiye'de Kentleşme. Kültür Bakanlığı Yayınları:345, Bilim Dizisi:12. Ankara:Ongun Kardeşler Matbaacılık.